

فریدون برکشلی
رئیس امور اوپک
وزارت نفت ایران

صنعت نفت ایران در طی چند دهه گذشته به موفقیت‌های مهمی دست یافته است. در سال‌های قبل از انقلاب در مجموع کمتر از ۱۰ درصد از کل نیازهای صنعت نفت در داخل کشور تهیه و تولید می‌شد، این نسبت در حال حاضر بیش از ۷۰ درصد است و بنابراین صنعت نفت خود به یک بازار مهم برای بخش صنعت کشور تبدیل شده است.

با این حال، مهمترین دستاورد در صنعت نفت و بخش انرژی کشور، ظهور گاز به عنوان منبع انرژی غالب در کشور است. توسعه پارس جنوبی، بخش انرژی کشور را متحول کرد و به توسعه بخش‌های مهم اقتصادی مانند پتروشیمی و فولاد، منجر شد. در محافل بین‌المللی مانند سازمان اوپک هم اعتبار و اهمیت جمهوری اسلامی ایران، بیش از گذشته ارتقا پیدا کرد و از نظر ارزش انرژی حرارتی، ایران سرآمد کشورهای عضو سازمان اوپک شد. همچنین تأسیس مجمع جهانی کشورهای صادرکننده گاز، از ره آورد ظهور پرشتاب بخش گاز در کشور بود.

از سوی دیگر، تحریم و انزوای بخش انرژی کشور، در صحنه جهانی را عامل مهمی برای بسیاری از مشکلات بخش نفت و گاز در این سال‌ها بوده است. نفت، دارای ماهیت بین‌المللی است و نفت در انزوا، زمینه رشد محدودی دارد زیرا صنایع نفت و گاز و انرژی از دینامیسم بالایی برخوردار است.

همچنین نقل و انتقال سرمایه و تکنولوژی و دسترسی به بازارهای بین‌المللی، عامل مهم و تعیین‌کننده‌ای در توسعه و شکوفایی بخش انرژی است. افزون بر نفت و گاز، انرژی‌های نو هم، ماهیت بین‌المللی دارند و رشد و توسعه آنها منبعت از ارتباطات گسترده جهانی است.

به همین دلیل، آمریکا اولین تحریم‌های خود علیه ایران در سال ۱۹۸۰ میلادی را به فاصله چند ماه پس از پیروزی انقلاب اسلامی بر روی بخش نفت متمرکز کرد. پس از آن نیز همواره تحریم‌های اولیه متوجه بخش نفت کشور بود بنابراین تحریم‌ها عامل مهمی در تحدید توسعه بخش نفت و گاز و انرژی کشور بوده و آنچه تاکنون به دست آمده، مدیون تلاش بی‌وقفه کارکنان صنعت نفت کشور است.

حسن منتظر تربتی
معاون پیشین وزیر نفت
در امور گاز
آبان ۱۳۹۷ تا شهریور ۱۴۰۰

توسعه پارس جنوبی از دستاوردهای بسیار مهم صنعت نفت در ۴۵ سال گذشته است که در صورت نبود این مجتمع شرایط سختی بر کشور حاکم می‌شد. ارزش منطقه‌ای تولیدات آن سالانه بالغ بر ۸۰ میلیارد دلار است؛ از این رو توسعه گازرسانی و بهره‌مندی بیش از ۹۵ درصد جمعیت کشور از گاز طبیعی اگر چه به دلیل وابسته شدن بیش از حد کشور به گاز، بعضاً مورد انتقاد قرار می‌گیرد، دستاورد بسیار حائز اهمیتی است و اگر توسعه گازرسانی در این حد انجام نشده بود، امروز با بحران‌های بیشتری در ناترازی روبه‌رو بودیم.

هم‌اکنون با وجود آنکه بیشتر ایام سال تمام دستگاه‌های حرارتی با گاز کار می‌کنند و سوخت مایع کمی مصرف می‌شود، از آلودگی هوا رنج می‌بریم، چنانچه مصرف سوخت پاک گاز توسعه نمی‌یافت و جایگزین سوخت مایع نمی‌شد، قطعاً در بخش آلودگی هوا شرایط سخت‌تر و بحرانی‌تر از امروز بود و عملاً هیچ نفتی نیز برای صادرات وجود نداشت.

توسعه گسترده شبکه انتقال گاز نیز سبب شده هم گازرسانی به نحو مطلوب در کل کشور انجام شود و هم زیرساخت مطلوبی برای انجام مبادلات گازی با کشورهای همسایه به لحاظ واردات یا صادرات به وجود آید، اما هماهنگ نبودن توسعه تولید و مصرف گاز و عدم توفیق در بهینه‌سازی مصرف انرژی، نقد وارد به توسعه صنعت گاز است.

عدم موفقیت در بحث بهینه‌سازی مهمترین کوتاهی در این سال‌ها بوده است که دلایل مختلفی هم دارد؛ بخشی از آن به متناسب نبودن قیمت داخلی حامل‌های انرژی ارتباط دارد، از آن‌جا که قیمت‌ها به درستی و در زمان‌های مناسب رشد نکرده، چالش اصلی در کشور به حساب می‌آید، زیرا از طرفی اقتصاد مردم کسش افزایش قیمت را ندارد و از سوی دیگر به دلیل منطقی نبودن قیمت، موضوعات بهینه‌سازی به شکل مناسب توسعه نیافته است.

در این چند سال در زمینه بهینه‌سازی مصرف انرژی در تمام بخش‌ها (خودرو، نیروگاه‌ها، تجهیزات حرارتی و صنایع) غفلت و کوتاهی جبران‌ناپذیری شده است. بخشی از دلایل غیر بهینه بودن مصارف به عدم برخورداری از فن‌آوری روز دنیا و بخشی از آن به متناسب نبودن قیمت فرآورده‌ها ارتباط دارد.

برای نمونه می‌توان به قیمت بنزین اشاره کرد، در حالی که قیمت بنزین در کشور ظاهراً پایین‌نگه داشته شده، اما به واسطه گران بودن قیمت خودرو و مصرف بیش از استاندارد آن، مصرف‌کننده در عمل هزینه مصرف ۳۰ سال بنزین خودرو را همان ابتدا به قیمت‌های بین‌المللی به خودروساز پرداخت کرده، اما این عدم تناسب قیمت (قیمت بنزین و قیمت خودرو) سبب شده هم دولت با چالش ناترازی تولید و مصرف بنزین روبه‌رو باشد و هم مردم اسیر هوای آلوده و پرداخت هزینه گزاف خودرو شوند. مشابه چنین عدم تناسبی در قیمت سایر حامل‌ها نیز وجود دارد. در مورد گاز نیز متناسب نبودن قیمت مانع ایجاد انگیزه برای افزایش راندمان نیروگاه‌های دولتی و خصوصی است.

موضوع نامناسب بودن قیمت‌ها در این چند سال، کشور را به جایی رسانده است که به رغم اینکه نخستین کشور از لحاظ مجموع ذخایر نفت و گاز دنیا هستیم و گاز به صورت حداکثری تولید می‌شود، اما بحران ناترازی انرژی داریم.

توجه نداشتن به توسعه تولید برق از انرژی‌های تجدیدپذیر از قبیل تولید برق با پنل‌های خورشیدی یا توربین‌های بادی را باید از دیگر موارد غفلت و کوتاهی برشمرد.